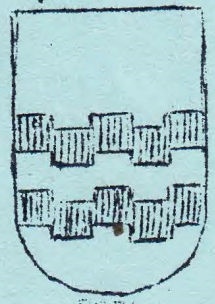

SCRIPTUM

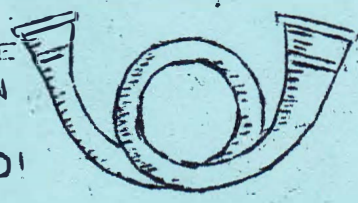
CASPRINGIVM

1871

<p>SCRIPTVM C A S P R I N G I V M le jaargang- nummer 4 juli -augustus 1971</p>
<p>Hoofdredakteur: Teo Cornet Santcade 16-Sleeuwijk a Tel: 01833-1661 Lay-out: Bert Stamkot</p>
<p>SC is het orgaan van de afd Gorinchem e.o. van de Nederlandse Jeugdbond ter bestude ring v.d Geschiedenis</p>
<p>SC verschijnt 6x p.j. Leden en donateurs v. d. afdeling ontvangen het blad gratis.a Losse nummers f1,- p.a Abonnementen f5,- p.ja Giro-rekening 2304200a t.n.w. penningmeester NJBG afd Gorinchem eo. onder vermelding van: NJBG abonnement SC.</p>
<p>Oplage 150. Niets uit deze uitga- ve mag gepubliceerd worden, zonder toe- stemming van redaksie en / of auteur(s) van het geschrevene.a</p>

I N H O U D S C I V

omslag (ontwerp Bert Stamkot)	
pagina 3 Redaksie Praet	
pagina 4 Adressenlijst	
pagina 5 Bagijnenwalstraat 22	
pagina 6 Activiteiten	
	"De Klephoorn"
	
EEN NIEUWE HOORN EEN NIEUW GELUID!	
pagina 7 Aktua 1971	
pagina 8 Leiden in Last	
	Albert Meulstee
pagina 9 Klooster OVDENHAGE	
	werkgroep Buitenond.
pagina 10 Hoe kunnen we een vondst	
	dateren?
	Rolf van Acquey
pagina 12 AMNESTY INTERNATIONAL	
<i>LAST:</i>	LO CASTELEYN
pagina 14 De Ierse Kerkain Europa	
	II
	G.C.v.Nieuwenhuizen
pagina 16 Tegels (II)	
	Bob Nater

LEES SC;
DE ALTERNATIEVE FIBULA
VOOR GORINCHEM E.O!

REDAKSIE PRAET

Hallo, allemaal!

Ondanks allerlei vakantieperiodes, toch een SC-nummer deze maand!
 "Nog nooit hebben zoveel, zoveel aan zo weinigen te danken gehad"
 Enkele opmerkingen:

De redaksie heeft besloten voortaan meer ruimte beschikbaar te stellen voor artikeltjes over, of van groepen met een "ideële doelstelling" (lekker vaag hé). In dit nummer vind je een stukje over de stichting derde wereldwinkel van Bert Stamkot.

Natuurlijk, de geschiedenis onderwerpen blijven de hoofdschotel vormen.

Verder nog data er bestaan plannen om in de toekomst een thema-nummer (SC special) uit te gaan geven. Wij hadden gedacht aan een stukje Biesbosgeschiedenis (Overstroming Groote- of Zuidhollandsche waard, tijdens St-Elizabethsvloed in november 1421, met als gevolg het ontstaan van de Biesbos).

redaksie

P.S. Kopy voor het volgende nummer (SC V) moet vóór 15 september binnen zijn. Kopy dient men te versturen naar het redaksie-adres:

Teo Corneta

Santcade 16

Sleeuwijk

SLIJTERIJ T UYLJE
 Gasthuisstraat 23 tel 3702
 Gorinchem
 In
 Dranken worden gratis
 thuisbezorgd

U
 KOOP BIJ
 ONZE
 ADVERTEERDERS

(Advertenties)

ADRESSENLIJST

sekretaris

Nieuwe leden:

- Albert Meulstee; Langevelderweg 27; Noordwijkerhout; tel 02523-3141; lid per 26 mei 1971.
 Henk Hovenkamp; Groote Haarsekade 14; Gorinchem; tel 01830-3014; lid per 21 juni 1971.
 Astrid de Haan; Voermanstraat 276; Gorinchem; tel 01830-4844; lid per 21 juni 1971.

Nieuwe donateurs:

- Dr M.J.F. Robijns; Frins Hendrikstraat 4; Gorinchem; tel 01830-3812
 Mevr. I. Meulstee-Zijlenmaker; IJsbaan 217; Gorinchem

Adreswijzigingen:

- Nico Overheul; naar Seringenlaan 27; Vuren.
 Drs J. van Kuilenburg; naar Duinroos 8; Rodenrijs.

Samenstelling bestuur afdeling Gorinchem e.o. der NJBG

voorzitter/propagandaleider:

Claas van Kuilenburg; Kerkeind 36; Arkel; tel 01830-5064.

sekretaris/vice-voorzitter:

Rolf van Acquoy; Lijsterbeslaan 5; Gorinchem; tel 01830-3240.a

penningmeester:

Bob Nater; Kleine Haarsekade 72; Gorinchem; tel 01830-2162.a

geschiedkundig sekretaris (archieff):

Bert Stamkot; Schepenenstraat 2a; Gorinchem; tel 01830-4662.

Assistent:

Adri Rijppaert; Kraaijerstraat 16c; Rotterdam; tel 010-158426.

Bibliotheek:

Douwe de Vries; Kleine Haarsekade 73; Gorinchem; tel 01830-2490.

Gironummer:

Gironummer-2304200; ten-name van penningmeester NJBG afdeling Gorinchem e.o.

-o-

SUBSIDIE

25 juni j.l. dient alseen belangrijke dag voor de afdeling, in de annalen te worden bijgeschreven. Op deze dag werd nl als punt 26 aan de Gorkumse gemeenteraad voorgesteld de NJBG afd Gorinchem, naast de gewone subsidie (f70, voor destijds 14 leden) een aanmoedigingssubsidie van f250,- te verlenen. Dit voorstel haalde het met alle stemmen voor (een unikum in Gorkums gemeenteraad), wie hierna de hamerslag verwachtte om het volgende punt aan de orde te brengen, kwam bedrogen uit. Er werd nl nog gevraagd (door dhr Breen) hoe het zat met een eigen ruimte voor onze vereniging (we hadden nl tegelijk met de subsidie-aanvraag, een verzoek voor een eigen ruimte ingediend). Als antwoord (door dhr De Ronde gerstrekt), kwam naar voren, dat er naar een geschikte ruimte werd uitgezien. Het resultaat hiervan is Ua misschien reeds bekend (zoniet lees dan pagina 5 even!).

-o-

BAGIJNENWALSTRAAT 22

Dit is het adres waar de NJBG afd Gorinchem e.o haar onderkomen heeft gevonden!

Sinds 1 augustus is een groep van werkers (ook die hebben we bij de NJBG!) bezig het pand op te ruimen en op te knappen. Als U dit blad onder ogen krijgt, zal het werk waarschijnlijk reeds behoorlijk zijn gevorderd.

Zoals in de aanhef is vermeld, staat dit gebouw in de Bagijnenwalstraat. Deze straat ontleend zijn naam aan de zgn Bagijnenwal, de walater weerszijden van de Arkelpoort. (Ook de straat Bagijnenwal is in Gorcum bekend, nl het verlengde van de Kortendijk). De Bagijnenwal ontleend haar naam weer aan het vroegere Bagijnhof, welke in 1391 door Otto van Arkel aan de Haarstraat (op de plaats van het tgw Ziekengasthuis) werd gesticht. Dit Bagijnhof strekte zich van de Haarstraat, tot de middeleeuwse stadsmuur (welke ongeveer ter plaats van de tgw Bagijnenwalstraat liep), en van de Lindeboom in het westen, tot de Katerstraat in het oosten, uit.

In 1598 werd een deel van het Oude Bagijnhof, verbouwd tot Gasthuis of Nieuw Sieckhuys, dit ter vervanging van het (+ 1300 gestichte Gasthuis aan de Gasthuisstraat). In 1602 werd er een Pesthuis gebouwd, terwijl het bijbehorende Patershuis tot (Oude) Vrouwenhuis werd.

Dit Gasthuis deed in z'n 17e eeuwse vorm dienst, tot in de 19e eeuw toen het, vanwege de toenmalige vernieuwingsdrang, onder de slopershamer viel, en vervangen werd door het nieuwe (nu chronisch) Ziekengasthuis (1859), het overgebleven terrein werd later volgebouwd met woonhuizen, terwijl het Vrouwenhuis onderdak vond op de Groenmarkt. Het rijtje huizen aan de Bagijnenwalstraat, waarin nu op nr 22, de NJBG haar domicilie heeft zou ook uit deze tijd dateren. Het zijn schilderachtige huisjes, met 17e eeuwse aandoende ramen (onderverdeeld in kleine ruitjes).

De indeling is als volgt: beneden een halletje, met links een kleine ruimte (door de vorige bewoner, de RANO-ziekenomroep, als regiekamer gebruikt), welke in de toekomst de funktie van keuken en garderobe zal gaan vervullen, daarachter een grote ruimte, welke geschikt zal zijn voor het organiseren van activiteiten (lezingen, misschien diavoorstellingen). Via een laddertje komt men nu op de "eerste verdieping", eerst in een halletje, vanwaar men achtereenvolgens een ruimte, welke als archief en "studiehold" zal gaan dienen, terwijl tevens onze bibliotheek er een onderdak kan vinden, een grotere ruimte, geschikt voor het houden van bestuurs- en commissievergaderingen en tenslotte een vlierinkje waarop men wat rommel (zo we die hebben) kan kwijtraken.

Tenslotte dient nog te worden opgemerkt dat door de bouw het brandgevaar groot, en de ontsnappingsmogelijkheid gering is. Het wordt dan ook ten sterkste ontraden in het pand te roken! Verder dient men zich (ook alweer vanwege de veiligheid) niet in massale gaten op de eerste verdieping te begeven.

Ondanks deze laatste, enigszins negatieve (?), geluiden (elk huis heeft tenslotte z'n kruis nietwaar) willen wij de wens uitspreken, dat onze afdeling zich in dit gebouw nog beter zal weten te ontplooiën, haar activiteiten aldaar een hoogtepunt weten te vinden, alsmede dat ons een lang verblijf in dit pand gegund zal zijn.

A K T I V I T E I T E N

SINT- NIKLAAS

Zoals U reeds in het Nieuwsblad voor Gorinchem e.o. heeft kunnen lezen, is de NJBG afd Gorinchem eo, uitgenodigd een tentoonstelling te organiseren, betreffende de geschiedenis van Gorinchem. Deze tentoonstelling zal plaats vinden van 3 oktober tot 3 november, in het Belgische St-Niklaas. Dit alles geschiedt dan in het kader van het 25 jarig Culturele uitwisselings Verdrag tussen Nederland en België.

Van onze zijde is daarom een werkgroep in het leven geroepen, die de voorbereidingen en de organisatie van de tentoonstelling op zich hebben genomen. De werkgroep bestaat uit de volgende personen: Michiel Clerkx; Teo Cornet; Astrid de Haan; Claas van Kuilenburg; Bert Stamkot en Wim Voogt.

Zowel op 25 juni als op 8 juli is door deze werkgroep "vruchthaar" vergaderd. Er is een pré-ontwerp vastgesteld, er zijn gesprekken gevoerd met dhr H.F. van Peer (voorzitter "Oud Gorcum"), bezoeken gebracht aan Stadhuis, Museum en Gemeentearchief, dit voor het verkrijgen van expositie-materiaal (prenten, kaarten, maquettes etc); voorts verschenen er 2 St-Niklaas-Bulletins, bevattende mededelingen en gegevens voor de leden van de werkgroep).

Na de vakantie staat er voor deze werkgroep nog heel wat op het programma!

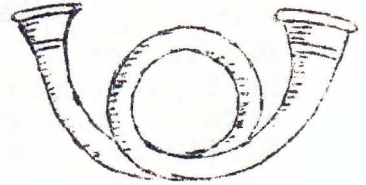
BUITENONDERZOEK III

heeft zich vnl gericht op het voormalige klooster "Oudenhage" in Arkel, althans wat het voorbereidende archief-onderzoek betreft. Gegevens hierover zijn en blijven echter schaars!

UTRECHT

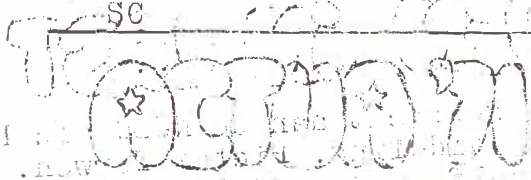
In september zullen we als gastheer optreden voor de afdeling Utrecht, die in Gorcum komt wbuurten. Rondleiding door Gorinchem. eniekskursie naar Loevestein staan op het programma.

DE KLEPHOORN

De afgelopen vakantiemaanden heeft de afd. ogeneschijnlijk misschien niet zoveel activiteiten aan de dag gelegd, doch dit is in derdaad slechts schijn. Voor de vakantie reeds werd door het bestuur besloten een oud plan ten uitvoer te brengen, nl de instelling van werkgroepen. De leden konden zich opgeven voor div commissies betreffende bv de fabricage en verzending van SC, het buitenonderzoek, de expositie enz.

De bedoeling hiervan was, dat er meer mensen dan alleen het bestuur c.s actief zouden worden betrokken bij het funksioneren van de afd. Een prettige bijkomstigheid hierbij was een verlichting van de taken van het bestuur, hetgeen trouwens steeds noodzakelijker werd. Eén en ander bleek tot op heden een sukses, althans zo zijn mijn ervaringen in de expositie-werkgroep. (bulletins hierover liggen ter inzage). Het buitenonderzoek blijkt echter nogal stagnatie te ondervinden bij het verzamelen van de nodige informatie en vergunningen. Hoewel het voor mij als bestuurslid niet op z'n plaats is om hier kritiek op te leveren vind ik toch dat deze werkgroep nogal geheimzinnig te werk gaat... Overigens bleek de animo voor deze werkgroepen vrij hoog, hoewel we niet alle aanmeldingsstrookjes ingevuld terugkregen.

DE KLEPHOORN

STICHTING WERELDWINKEL

Sinds niet al te lange tijd is Gorinchem de derde-wereldwinkel rijk. Samen met nog zo'n 60 wereldwinkels in den lande, maakt zij onderdeel uit van de stichting Wereldwinkel, welks initiatief ter oprichting uitging van Sjaloom.

De stichting propageert de verkoop van produkten en artikelen uit de ontwikkelingslanden die vanwege de meestal te hoge invoerrechten niet kunnen concurreren met de produkten uit Nederland of de E.E.G.

Om maar eens enkele voorbeelden te noemen: De rietsuiker, op de wereldmarkt goedkoper dan de bietsuiker, is in Nederland ("dankzij" invoerrechten en belastingen) duurder dan de bietsuiker (verg: bietsuiker Nederland fl,15g rietsuiker Wereldwinkel fl,50, rietsuiker Albert Heyn fl,65), hetzelfde geldt voor (in de Gorkumse wereldwinkel verkochte) produkten als Tanzania-koffie of Ceylon-thee. De stichting Wereldwinkel koopt nu deze produkten in genoemde landen (om de economie van die landen, en dus - althans dat is de bedoeling- de bevolking te helpen), en verkoopt deze aan de Nederlandse konsument; de opbrengst wordt weer gebruikt voor het kopen van nieuwe produkten.

Naast genoemde artikelen is ook informatie materiaal verkrijgbaar.

Inlichtingen landelijk:

Stichting Wereldwinkel
sekretariaat: De Vork 2; Odijk;
telefoon: 03405-2804 of 2358

Inlichtingen plaatselijk:

Derde Wereldwinkel Gorinchem;
Eind 7; Gorinchem.
Kontaktadres:
Meyr. D. Benschop; Tapperstraat 34;
Gorinchem; telefoon: 01830-4858

Geopend:

Donderdag 7-9 uur (koopavond)
Zaterdag 10-5 uur

g t belangrijkste uit deze Klephoorn is ongetwijfeld het volgende: Na de div mog gelijkheden overwogen te hebben, heeft het bestuur besloten tot het einde van dit Bonds (=kalender) jaar het gemeentelijke pand Bagijnenwalstraat 22 te huren (zie ook pag 5). Het bezit van een eigen huis, een aan noodzakelijkheid grenzende wens, is hiermee bevestigd. Ik wil enkele voordelen hiervan noemen: bijeenkomsten en vergaderingen, die vroeger bij "partikulieren" plaats vonden, met alle problemen van dien, zullen nu evenals de lezingen frekwenter en eenvoudiger plaats kunnen hebben. Het geheel zal beter aangepast kunnen worden, dan in de schoollokalen waargede vroegere activiteiten plaats vonden. Slechts incidenteel zal voor grotere bv openbare manifestaties wellicht nog eens gebruik van een school lokaal gebruik gemaakt worden. Ook kan in ons pand de bibliotheek ondergebracht worden, terwijl het geheel tevens als propaganda-centrum dienst kan gaan doen. Tal van voordelen dus, maar de medaille heeft zoals bekend ook een keerzijde. De gebruikskosten van f20,- per maand (wat bijzonder laag is trouwens!) en de elektriciteitsrekening brengen een grote financiële druk met zich mee; + 50% van onze begroting!

verv op pag 8

! 1001 BS-

LEDEN IN LAST

Maandag 21 juni, heb ik een bezoek gebracht aan de NJBG afd Leiden, met name aan de voorzitter van deze afdeling, Pieter Terwen. Na een kleine introductie over mijzelf en de afdeling Gorinchem e.o. gegeven te hebben, vertelde Pieter mij, dat het bijzonder slecht gaat in Leiden, drie jaar geleden hadden ze nog zo'n 50 leden, nu nog maar 16. De laatstgehouden propaganda-avond, waar gratis 3 films werden vertoond, werd door slechts 17 mensen bezocht; 16 leden en m'n broer die zich spontaan aanmeldde als lid. De afdeling Den Haag heeft met de afdeling Leiden contact opgenomen, ze wil deze afdeling overnemen, maar dit is, volgens Pieter, alleen om het geld te doen, "want daar hebben wij geen gebrek aan". Geen rooskleurige berichten dus uit Leiden! In het volgende nummer zal het verslag over het contact met de afdeling Haarlem komen te staan.

- Albert Meulsteen -

DE
KLEPHOORN
verv pag 7

Oplettende lezertjes hebben inmiddels wel begrepen, dat het bestuur nogal autoritair in deze belangrijke zaak beslist heeft. We willen de komende 5 maanden zien hoe het bevalt, en dan het volgende bestuur op advies van bv de ledenvergadering laten beslissen of, en zo ja, hoelang wij dit pand zullen aanhouden.

Inmiddels zal er heel wat opgeruimd, geknutseld en getimmerd dienen te worden. Wat we nodig hebben: verf, witkalk ed, meubilair, en wat heel belangrijk is, verwarming; kortom een hele uitzet. Kijk daarom nog eens op zolder, in de kelder of in het keukenkastje of er nog iets is, wat we kunnen gebruiken en geef een seintje als het vervoer je voor problemen stelt.

-o-

De slotregels van deze klephoorn wil ik wijden aan, het einde van dit bondsjaar, ons oprichtingsjaar. Aan het begin van de herfstvakantie wordt een algemene ledenvergadering gehouden. Voornamste hiervan is dat het HB een overzicht geeft van haar beleid, waarop dan kritiek uitgeoefend kan worden. Ook worden de boeken dan gecontroleerd. Van groot belang is dan ook de verkiezing en het beleidsprogramma van het volgende HB (hoofdbestuur). Tenslotte worden dan de afgevaardigden voor het kongres gekozen. Dit is de algemene ledenvergadering van de bond, gehouden enkele dagen voor de jaarwisseling. Een afgevaardigde brengt namens een afdeling stemmen uit. Iedere afdeling heeft 2 stemmen en voor ieder tiental leden meer, één stem extra. Het is dus uitermate belangrijk om op deze vergadering aanwezig te zijn. Het kongres is trouwens een spektakel apart, evenals de Fibula. Het is nodig daar dieper op in te gaan, maar dat kan beteren in de volgende SC.

En daarmee sluit ik dan de klep, maar niet nadat ik degenen die weer beginnen, of reeds met frisse tegenzin begonnen zijn aan hun school of werk, veel sterkte toegewenst heb!

-Claas-

Klooster

OV DENHAGE

De werkgroep Buitenonderzoek van de N.B.G. afd Gorinchem, is geïnteresseert in een strokce grond, "Het Klooster" geheten, en liggende bij de Dam van Arkel onder de buurtschap Rietveld. Bij het voorbereidend Archief onderzoek zijn we het volgende, over dit klooster, te weten gekomen:

In 1449 had een grote uittocht uit het klooster van Ste-Agniet of Zusterhuis te Gorinchem plaats. Herbert Jansz, de eerste rector, was in 1441, 70 jaar oud, op St-Jorisavond overleden en in zijn plaats kwam Arend Jansz, die in 1449 met 25 nonnen uit het Gorkumse Ste-Agniete klooster naar Arkel trok, en daar het franciscanessenklooster Mariënhage of het klooster van O.L.V. in den Hage hielp beginnen. Dit werd mogelijk gemaakt, daar Jacob van Gaasbeek, dronksaard van Gorinchem en het Land van Arkel, uit naam van Philips van Bourgondië Graaf van Holland, bij een brief van 28 januari 1444 aan de nonnen van Ste-Agniet een hofstad genaamd de Oude Hage, gelegen te Arkel by den Dam, in eeuwigdurende erfpacht had gegeven.

Bij gezegelde brief, uitgegeven te 's-Gravenhage op de 27e november 1444, werd deze erfpachtsuitgifte, op verzoek van de nonnen bevestigd door Isabella van Portugal, gemalin van Philips van Bourgondië. Het in erfpacht gegevene omvatte: "een hofstad, gelegen in den Lande van Arkel, geheten den Ouden Hage, met allen haren toebehoren, gelijk die gelegen is tot Arkel by den Dam, binnendyks, met sesse ende halve Mergenlands daar agter aan liggende, geheten die Gheeren 2)". Be halve "allen kosten van waterschap, dykagen, of andere dergelyken", die ten laste der nonnen kwamen, moesten deze een jaarlijkse erfpacht betalen van 16 Wilhelmus Schilden, te voldoen op St Petersdag. En als waarborg voor de juiste betaling van deze som, werd verband gelegd op den Ouden Hage en op nog "acht Mergen, als zij (de nonnen) hebben leggen aan den Elsen, toebehorende der Heerlijkheid van den Lande van Arkel, geheten die Roeden".

Nog steeds wordt de plaats aangeduid als het Klooster, bevindt zich in het

huis Rietveld 6 een gevelsteen met

OV DENHAGE H I G 1851 als opschrift.

Er bevindt zich een nieuw huis "Kloosterhof", alsmede een "Kannu-

nikenstoep". Het klooster werd reeds in 1558 naar Utrecht verplaatst.

verklaringen:

- 1) Mergen= morgen, is ongeveer 75meter.
- 2) die Gheeren= Geer, een in een spits uitlopend stuk land.

literatuur:

Van Arkels oude Veste; van Gogh (blz 43)
Gorcumse Oudheden V; drs W.A. van de Donk

OPMERKING: Wilhelmus Schilden zijn niet meer geldig
Nederlandse Guldens wel!

Stort ze b.v eens op giro nummer: 2304200
tan name van N.J.B.G. afd Gorinchem e.o.

HOE KUNNEN WE EEN VONDST DATEREN? Rolf van Acquoy

Hoe oud is een fossiel? Als een archeoloog dat ontdekken wil, moet hij weten, hoe hij de fossiele vondsten moet dateren. Hij kan niet gewoon afgaan op de toestand van het fossiel, in hoeverre het versteend is bijvoorbeeld of hoe de kleur is. Deze dingen wisselen te veel met de toestand van de bodem en het weer. De meeste fossielen zijn begraven in steenlagen van het aardoppervlak. Wanneer de archeoloog nu wil weten hoe oud ze zijn, vraagt hij aan de geoloog naar de ouderdom van de desbetreffende aardlaag. Dit is echter niet zo makkelijk te beantwoorden, daar het grootste gedeelte van het aardoppervlak is opgebouwd uit vele lagen, van verschillende soorten materie.

Dit zijn de verscheidene rotslagen in een gedeelte van de Grand Canyon (USA). De meer recente lagen -bovenaan- zijn allemaal verdwenen.

zlst= zachte leisteen
klkst= kalksteen
zdst= zandsteen
kw= kwarts
gr= graniet

Er is een oorspronkelijke aardkorst, het graniet, die verhardde, toen het aardoppervlak afkoelde. Weer en water werkten er op vele plaatsen op in, en werd het puin als zand, kiezel e.d. naar andere delen van het aardoppervlak gevoerd. Hier verhardden zand en kiezel tot rotslagen welke boven op de oorspronkelijke aardkorst lagen. Toen het leven ontstond, droegen de levende wezens er ook het hunne toe bij, terwijl modder en aarde weer andere soorten grondlagen vormden.

Elk van deze lagen rapporteert nu a.h.w. hoe het leven op aarde was in die tijd. Kalksteenbeddingen vertellen over zeeën vol schelpdieren. Hard geworden mengsels vol met kiezelstenen spreken van rivierbeddingen en zeestranden. Kolen- en olievoorraden vertellen over enorme prehistorische wouden.

Het vaststellen van de werkelijke, absolute tijden is weer een heel andere zaak. De ontwikkeling van de laatste tijd op het gebied van natuur- en scheikunde heeft de tijdsbepaling een stuk nauwkeuriger gemaakt. Enkele methoden tot datering:

- 1) Door de scheikundige samenstelling van de grondrotsen van het aardoppervlak te bestuderen en door bv de tijdsduur te berekenen, die een zekere hoeveelheid uranium nodig heeft om tot lood "af te breken", hebben de geleerden ontdekt dat deroorspronkelijke steenbodem van het aardoppervlak ruim 2 miljard jaar oud is.

- 2) Een soortgelijke methode wordt nu toegepast om lagen van lateres tijden heel nauwkeurig te kunnen dateren. Deze methode staat bekend als koolstof 14 (C 14). C 14 is een radioactieve soort koolstof die altijd in geringe hoeveelheid gemengd is door de gewone koolstof. Levende organismen nemen beide soorten op. Dit opnemen eindigt bij de dood. Er is dan in het dode overblijfsel een bepaalde verhouding aanwezig van gewone koolstof en het koolstof C 14. Die verhouding verandert evenwel langzamerhand omdat het radioactieve C 14 vervalst.
- Als bv iemand 6000 jaar geleden een boom omhakte, om een hut te bouwen, dan gaat het materiaal dat hij gebruikte koolstof 14 verliezen. De geleerde kent de snelheid, waarmee koolstof 14 verdwijnt (dit gaat erg langzaam: in ong 5700 jaar is het gehalveerd na weer 5700 jaar is er nog $\frac{1}{4}$, na weer 5700 jaar $\frac{1}{8}$ over enz).
- Met behulp van zeer kostbare en ingenieuze meetapparatuur (in Nederland staat deze opgesteld in het Groningse Biologische-Archeologische Instituut) is men in staat te meten hoeveel er nog van over is in het stuk hout. Daarbij hoeft men alleen nog maar enkele berekeningen te maken, enkele tabellen na te slaan, en dan is men in staat te verklaren dat het stuk hout eens deel uitmaakte van een boom die laten we zeggen tussen 4200 en 3800 v Chr werd omgehakt.
- Huisbrandsteenkool wordt gedateerd op een ouderdom van 23000 jr. De hoeveelheid nog aanwezige radioactiviteit is na ong 70000 jr zo klein dat de huidige instrumenten het niet meer kunnen registreren.
- 3) Er is dus een groot tijdvak, waarin alleen maar volgens schattingen kan dateren. Deze manier van dateren heet; het geven van een "betrekkelijke- of relatieve" tijdstapel, dit in tegenstelling dus tot een "absolute". D.w.z dat hij niet aangeeft, hoe oud een fossiel precies is, maar alleen: deze soort is jonger ofs ouder dan dies of dit soort behoort tot een bep. periode, dies wel een naam heefts maar op zichzelf ook niet nauwkeurig te dateren valt.s
- 4) Onlangs heeft een Britse scheikundige een oude methode doen herleven. Het is ook een relatieve methode, maar zij verschaft meers zekerheid dan bovengenoemde.
- Bij deze methode meet men hoeveel fluor zich in de tot fossiel geworden botten, gedurende de jaren dat ze in de aarde lagen, heeft opgehoopt. Als men deze methode in de praktijk wil brengen dient men natuurlijk precies te weten waar een fossielbot vandaan komt en hoeveel natuurlijk fluor er in het water van de des betreffende streek aanwezig was.s
- tot dusver is de methode alleen maar bruikbaar bij het onderling vergelijken van de botten in één en dezelfde streek. Zo kunnen oudere en jongere botten van elkaar worden onderscheiden, zelfs al zijn ze door omstandigheden in de loop der tijden op één rustplaats samengeworpen, of zelfs, als ze nonchalant opgegraven werden, zonder dat hun oorspronkelijke ligging precies werd vastgesteld.s
- 5) Een andere hulpwetenschap is de pollen analyse of het stuifmeels onderzoek. Het oude oppervlak onder bv een grafheuvel, bevat nog het fossiel stuifmeel, dat hier is neergevallen in het jaar vóór dat de grafheuvel werd opgeworpen.s Door het zand van de heuvels kon er op deze plaats later geen nieuw stuifmeel bij komen.s

(verv. op pag 13)

Als gast in deze SC, hebben
 Lo Casteleyn, student Geschiedenis aan de GU te Amsterdam, aangezocht. Hij heeft het over Amnesty International, een organisatie die tracht het lot van politieke gevangenen (overal in de wereld) te verzachten. Zelf maakt hij (uiteraard) ook deel uit van deze organisatie, en publiceert hij artikelen o.a. in het blad van A.I. "Wordt Vervolgd" (ook aanwezig bij Uw gesch. saksr van de afdeling.)

In het begin van de 17e eeuw, tijdens het twaalfjarig bestands werd Hugo de Groot gevangen gezet op Loevestein. Hij was geen misdadiger maar kwam door de religieus-politieke strijd tussen de Remonstranten, waartoe hij met Oudenbarneveldt behoorde, en de Kontraremonstranten o.l.v. prins Maurits, onvrijwillig op het slot terecht. Hij wiss met hulp van buitenaf in de alom bekende boekenkist te ontsnappen en ontquam via Gorinchem naar Frankrijk.

Het is opvallend dat er door de eeuwen heen steeds mensen bereid blijken te zijn anderen te helpen die vanwege hun opvattingen gevangen zitten. Hugo de Groot was een "gewetensgevangene". Ook nu nog zijn er vele "gewetensgevangenen", naar men vermoedt ongeveer een kwart miljoen. Meestal genieten ze echter niet zo'n bekendheids als De Groot: voor ons onbekende Russen, Grieken, Brazilianen, enz. zitten, al dan niet gemarteld achter de tralies, omdat hun opvattingen niet geduld worden door de heersende autoriteiten.

De boekenkist is wat uit de mode geraakt. Een hedendaagse vorm van hulp aan "gewetensgevangenen", of met een meer gangbare term, politieke gevangenen is het werk van Amnesty International.

Op 28 mei 1961 schreef ene Benenson in een Engelse krant een artikel waarin hij zich bezorgd toonde over de manier waarop vele landen met de Rechten van de Mens omspringen. Kort daarop kwam Amnesty International tot stand, met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als basis.

Dat klinkt erg idealistisch en mooi, maar eigenlijk kan er niet zoveel gedaan worden. Voornaamste doel is het helpen van politieke gevangenen overal ter wereld. De rechten van de mens zijn geen realiteit. Geen land kan verplicht worden ze te handhaven. Regeringen zullen echter wel oppassen te verklaren dat desrechten van de mens onzin zijn. En daarin ligt nu precies de kracht van Amnesty International. Men herinnert er voortdurend aan dat veel openbare uitspraken van regeringen in sommige landen niet in overeenstemming zijn met wat er in het land zelf gebeurt. Uit ervaring is gebleken dat men tamelijk gevoelig is voor kritiek van buitenaf: je hangt nu één maal niet graag de vuile was buiten!

Het is natuurlijk niet juist te denken, dat regeringen die "gezondigd" hebben dit ruitertlijk toegeven en meteen hun politieke gevangenen vrijlaten. Zo ze zich al iets aantrekken van het werk van Amnesty (en andere instanties), zullen ze dat nooit openlijk vertellen.

Daarom is het moeilijk vast te stellen, wat de concrete resultaten zijn van de door Amnesty International uitgeoefende druk. Van de tussen 1961 en 1970 "geadopteerde" gevangenen (6000) is ruim een derde (2200) inmiddels vrijgelaten, maar er is geen zinnig woord te zeggen over de invloed van Amnesty hierbij!

Bij dit alles moet opgemerkt worden, dat Amnesty International alleen gevangenen aksepteert, die geen geweld gebruikt of gepropageerd hebben. Dit komt niet omdat Amnesty principiëel tegen geweld onder alle omstandigheden zou zijn. Men is van mening dat er met diplomatieke en morele druk veel te bereiken is; gevangenen die geen geweld hebben gebruikt, komen hiervoor het meest in aanmerking. Overigens staat het elk Amnesty-lid vrij, actief te zijn in andere organisaties of groepen, die wel steun verlenen aan b.v. gewapende verzetsbewegingen.

Tenslotte wat concrete informatie over de werkwijze van Amnesty. In Londen is een internationaal sekretariaat gevestigd, dat voor de nationale afdelingen gegevens verzamelt en na nauwkeurig onderzoek gevangenen uitzoekt, die door Amnesty geholpen kunnen worden. In 27 landen zijn er bij elkaar meer dan 1000 groepen, die elk drie gevangenen adopteren (1 uit het westen, 1 uit het oostblok en 1 uit de derde wereld). Deze adoptie-groepen leggen contacten met de familie van de verdachten en schrijven naar de respectievelijke regeringen en gevangenisautoriteiten, met verzoeken om vrijlating oft een betere behandeling.

Los hiervan functioneert de maandelijkse kaartenaksie: iedere maand worden drie gevangenen uitgekozen en alle deelnemers schrijven briefkaarten naar de staatshoofden of ministers van het land waart deze gevangenen zich bevinden. Meestal krijgt je geen bericht terug. Da's triest, maar betekent niet, dat je brief niet gelezen is.

Voor het werk van Amnesty International zijn leden nodig die af en toe iets willen doen, b.v. een brief schrijven of meewerken in een adoptie-groep. Uiteraard is alleen geld ook welkom.

Informeer eens: Adres: Amnesty International
Jacob van Lennepkade 13
Amsterdam
giro: 48 92 37

Met dank voor de plaatsruimte,
Lo Casteleyn.

HOE KUNNEN WE EEN VONDST DATEREN? (vervolg van pagina 11.)

Mikroskopisch onderzoek van deze oude humuslaag geeft een nauwkeurig beeld van de plantengroei in die tijd. Het stuifmeel kan ook een zeer goede datering geven omdat men door talrijke onderzoeken op dit gebied weet wanneer bepaalde boom- en plantesoorten ter plaatse zijn uitgestorven. Ook is het stuifmeelonderzoek van belang om iets te weten te komen van de landbouw in een bepaalde periode.

Literatuur: Reportage uit de oertijd; dr M. Edel
Zo ging het verder; P. Lynch
Archeologisch overzicht van Noord Brabant; G. Beex
Elseviers Encyclopedie van de Archeologie; dr ARA. v. Aken

Zending

De Ierse monniken hadden, zoals hiervoor ook gesteld is, afwijkende kerkelijke gebruiken met die van het kontinent. Bovendien had het kloosterwezen - tevensodoor toedoen van Patrick - sterke gelijkenis met het oosterse type van streng ascetisme. Als uitvloeisel hiervan moet men de "consuetudo peregrinandi" beschouwen, een soort vrijwillige ballingschap als boete-element in dit ascetisme. Door de combinatie van deze peregrinatio en een grote bekeringsijver, volgden er na 560 enkele grote missiegolven, die zelfs tot in IJsland en Noord Italië reikten 7). Voordat de Ieren naar Europa overstaken, werden eerst de Schotten gekerstend door Columba (de Oudere) rond 563. Hij stichtte het belangrijkste klooster Iona op het eiland Hi aan de Schotse Westkust; later werd aan de Oostkust het klooster Lindisfarne een bloeiend kerkelijk centrum.

Eerste zendingsgolf (+ 570 - + 630)

Na + 570 trokken monniken vanuit Ierland naar Europa om daar de heidenen te kerstenen. De bekendste missionaris is wel Columba (de Jongere). Overal in Europa stichtte hij kloosters; 590 Luxeuil in de Vogezen; 610-612 vestigingen aan de Bodensee; 614 Bobbio in Noord-Italië. Vanuit deze kloosters werd de Keltische kerkcultuur onder de heidenen verspreid en het kerkelijk leven in Europa kreeg nieuwe impulsen. Andere Keltische missionarissen waren Kilian, Willibald en Gallus. Deze Gallus is de stichter van het beroemde klooster Sankt-Gallen in Oost-Zwitserland.

In deze kloosters werd de zgn "Regula Sancti Columbani" ingevoerd, een regel van Columba de Jongere die een nogal rigoristische ascese oplegt, opgetekend in een "Liber Poenitentialis" 8). Dmv hun kloosters en missie-monniken werden grote delen van Europa gekerstend.

Botsing tussen de Romeinse en de Keltische Kerk

Naast deze Keltische missionarissen, die over heel Europa zwermden, was er nog steeds de oude christelijke, op Rome georiënteerde Kerk, die óók bekeerlingen maakte en kloosters stichtte volgens de Benedictijnse regel. Zoals hiervoor vermeld waren er in de loop der tijden verschillen ontstaan tussen kerkelijke gebruiken in Ierland en de rest van Europa, omdat de Ierse Kerk lange tijd onkundig bleef van veranderingen die Rome bepaalde. En toen men deze veranderingen leerde kennen, was men al té zeer gebonden aan de oude gebruiken, terwijl de (Ierse) Kelten tevens nog steeds haat koesterden tegen de "Romeinen" die eens hun landen waren binnengevallen. De twee "kerken" werkten zo langzaam elkaars heen en soms ook tegen elkaar in. Paus Gregorius, die terecht de naam "de Grote" heeft gekregen daar hij het was die de kerken het pausdom de grondslagen gaf, waarop de macht van de kerk en het pausdom in de latere eeuwen gebaseerd was, begon met de herkerstening in Engeland. In 596 zond hij er Augustinus, de abt van een Romeins klooster, heen met een aantal monniken.

Door de relaties aan het hof van één van de Engelse-koningen en een zeer subtiel optreden - mede door toedoen van een zendingsinstruksie van Gregorius, waarin hij de abt de raad gaf zo behoedzaam mogelijk te werk te gaan 9) - wist Augustinus zijn missieopdracht met succes te volvoeren. Canterbury werd de zetel van het nieuwe Engelse bisdom. Door moeilijkheden met een Engelse vorst leek het er een tijd op, dat het Romeinse Christendom toch weer in Engeland verloren zou gaan maar de moeilijkheden - die over de Christelijke moraal t.a.v. het huwelijk gingen - werden opgelost 10). Vanuit het gekerstende Schotland had intussen de Keltische Kerk een kerstening ondernomen en zo botsten op een gegeven moment de twee richtingen van één godsdienst op elkaar. Fel was de konfrontatie en onverzoenlijk aanvankelijk de houding der beide richtingen. De Benediktijnse monniken van Augustinus en hun opvolgers, die een veel lagere ontwikkeling bezaten dan hun Ierse "broeders" moesten zich nu wel "opwerken" tot het niveau van hun tegenstanders. Dit vereiste een enorme intellectuele inspanning. Het gevolg hiervan was, dat door deze "strijd om het echte geloof" Engeland een uitstralingso centrum voor Europa werd. In één eeuw (596-696) ontwikkelden de Engelse Benediktijnen zich op geweldige wijze. De geloofsstrijd was hier dus een voordeel voor de ontwikkeling der christelijke cultuur! 11). Tot een verzoening kwam het tenslotte op de synode van Whitby in Northumbria in 664, waarbij de koning van dit land, Oswin, door Wilfried, de abt van het klooster Ripon, op godsdienstige gronden overreed werd aan de Romeinse richting de voorkeur te geven. 's-Konings stem was beslissend en hierop gaf de Ierse Kerk in Engeland haar verzet op (In 704 - honderd jaar na de dood van paus Gregorius - aanvaardden ook de Ieren zelf de Romeinse gewoonten). Nu de beide richtingen verenigd waren, kon men met kracht verder gaan met de verbreiding van het Christendom in Europa.

NOTEN

- 7) de Bruin, p. 3.
- 8) de Bruin, pp. 3. Over de boeteboeken: zie onderaan deze bladzijde.
- 9) Maurois, p. 34.
- 10) Faintner, p. 85-86.
- 11) Hugenholtz, 6e kollege eerste halfjaar 1970.

Bij noot 8: Deze boeteboeken, die eigenlijk de oorspronkelijke geest van het sacrament deden vergeten (de genade van de Verlosser en het bestaan van het persoonlijk geweten), zijn later geheel omgevormd in de geest van de oude, Romeinse Kerkleer. Zie hiervoor: J. Boussard: De Karolingische Beschaving; wereldakademie nr. 32; Den Haag 1968; p. 118-156.

Dit artikel wordt vervolgd in SC V

DEGENEN DIE NOG GEEN LIJF DONATIEF AANNEEMEN
OF WAT DIES MEER ZIJ, KUNNEN DAT ALSNOG
WORDEN, WANNEER ZIJ NR 01830-3240 BELLEN.

TEGELS (II)

Bob Water

Dit is dan alweer de tweede tegel in oze serie TEGELS. Deze tegel is van wat jongere datum dan de vorige (zie SC II, pag 14); hetgeen vooral te zien is aan de kleine hoekfiguren.

Deze hoekfiguren heetten bijtjes of spinnekopjes, ze komen vrijwel alleen voor in de 18/19e eeuw. Ook de dikte van de tegel is vrij dun. Een scherf van een tegel met deze voorstelling is opgenomen in mijn verzameling, vandaar dat het voor mij mogelijk is om te zeggen dat deze tegel dun was, hetgeen niet inhoudt, dat al deze tegels dun zijn. De dikte is 8mm, ze kunnen 20 mm dik zijn.

Verder is bekend, dat in de 18/19e eeuw de wijze van schilderen zeer fijn is, dit is bij mijn exemplaar ook het geval. De kleur van het figuur en de hoekfiguur is blauw. De achtergrond is gebroken wit. Het figuur stelt een krijgsman voor.

Ik zal nu wat dieper op de hoekfiguur ingaan;

De hoekfiguren werden meestal geschilderd door de leerlingen, daardoor zie je nog wel eens dat er ergens een haaltje of een stip is vergeten, of dat iets veel te dik of te dun is geverfd. De meesters schilderden het figuur, dit is vaak zeergoed gedaan, vooral de tegels met Bijbelse voorstellingen zijn zeer knap.

Bij het schilderen maakte men gebruik van een spons, dit is een tekening met gaatjes. Men legde deze tekening op de tegel, en strooide er vervolgens

houtskoolpoeder over. Als men de spons weghaalde bleven er zwarte puntjes over. Deze werden de trek genoemd. Stond de trek op de tegel, dan was het een kwestie van kleuren invullen. De eenvoudige hoekfiguren werden vaak direkt op de tegel geschilderd. Het was echter soms nog te moeilijk voor de leerlingen!

Op een aanmerkingen zijn nog steeds welkom: Kl. Haarse kadé 72.

Natuursteenhandel

V. de GROOT & zn

Handelskade 5

Gorinchem

VOOR EEN GOED BOEK OF REISGIDS
NAAR BOEKHANDEL:

fa J.H.KNIERUM
Gasthuisstraat 31

fa A.B.v.d.NADORT
Langendijk 42

fa N.H.STEIN
Westwagenstraat 7

Als speciaalzaak in bedrijfs-
kleding brengen wij

VOOR IEDER VAK
HET JUISTE PAK

Ook voor

VERPLEEGSTERSUITZETTEN

MAGAZIJN

„DE WERKMAN“

Langendijk 10 - tel 2789

“WIGO”

Voor Portable's,

Stereogrammofoons

Westwagenstraat 78

(TEL. 3186)

“de Platenjager”

PLAATJESARTIKELEN

-o-

HANDEL IN GEBRUIKTE

GRAMMOFOON PLATEN

-o-

Prijzen liggen ver beneden
de helft van de nieuwprijs

-o-

LUISTEREN AAN DE DISCOBAR!

-o-

(Advertenties)

T EUNIS VAN A NDEL G O R I N C H E M

* O L I E P R O D U K T E N

haardolie - huisbrandolie - gasolie -
benzine - motorolie - smeermiddelen - enz

* H E R L I - C H E M I E

zuinige, zelfwerkende industriële
reinigingsprodukten voor elk
vervuilingsprobleem.

I M P O R T - E X P O R T - G R O O T & K L E I N H A N D E L

M E E R D A N 1 5 0 J A A R G E L E D E N

werden de eerste spaarbanken opgericht. Tot nut van 't Algemeen. Als BONDSSPAARBANKEN zijn het nu spaarinstellingen die bij de tijd zijn. Zo gaan een rijke historie en een moderne visie harmonieus samen. En nog altijd tot Nut van 't Algemeen. Met een dienstbetoon, dat zich uitstrekt van het babyboekje tot de inning van het ouderdomspensioen.

Tussen de wieg en het pensioen liggen vele interessante spaarmogelijkheden. De Zilvervlootspaarregeling bijvoorbeeld 10 % premie over gespaard bedrag + rente.

Ga eens inlichtingen vragen bij de

BONDSSPAARBANK

Hoofdkantoor: Arkelstraat 37 GORINCHEM. Bijkantoren in Gorinchem: Kon. Wilhelminalaan 62 en Gildenweg 135. GELDERMALSEN: Pr Bernhard laan 2, LEERDAM: Meent 4. Zittingen in HARDINXVELD/GIESSENDAM